

Asia: VN/463/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2022 alusta ja 30 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2023 alusta. (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

On merkityksellistä lainsäädännöllä rajata asiakasmäärää. Säätelämällä asiakasmäärää voidaan vaikuttaa siihen, että lastensuojelussa vastuusosiaalityöntekijän on mahdollista tehdä suhdeperustaista vuorovaikutustyötä. Systeemisen ajattelu- ja toimintamallin kehittämisen yhteydessä on kuitenkin arvioitu, että asiakasmäärän tulisi olla vielä tätä vähemmän, 20 lasta/sosiaalityöntekijä. Systeemistä mallia toivotaan edistettävän myös valtakunnallisten lastensuojelun kehittämishankkeiden myötä ja mallin katsotaan olevan se työmalli, johon lastensuojelussa tulisi laajamittaisesti siirtyä. Näin ollen lainsäädännön ja kehittämistyöstä saadun tiedon välille jäisi edelleen ristiriita. 36§:n mukaan lastensuojelun sosiaalityö nähdään pelkästään työnä, jossa sosiaalityöntekijä koordinoi, suunnittelee ja arvioi. Kuitenkin työn tulisi sisältää suhdeperustainen muutostyö. Olisi myös tärkeä huomioida, ettei lastensuojeluasiakkaiden lisäksi sosiaalityöntekijällä ole sosiaalihuoltolain mukaisia asiakkaita. Monissa kunnissa sosiaalityöntekijät tekevät ns. yhdenmukaisia työtä ja on sekä lastensuojelun, että sosiaalihuoltolain mukaisia asiakkaita. Lisäksi lakimuutoksen myötä sosiaalityöntekijän velvollisuudet tulevat kasvamaan, jonka vuoksi asiakasmäärän tulee olla riittävän pieni laadukkaasti lastensuojelun toteuttamiseksi. Asiakasmitoitus tulee huomioida myös jälkihuollon sosiaalityössä.

2. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojeluviranomaisen kansainvälisestä toimivallasta (17 §), lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuusta kansainvälisissä tilanteissa (17 a §) sekä lastensuojelun tarpeen arvioinnista ulkomailla (17 b §). Selkiyttääkö sääntely rajat ylittäviä tilanteita?

Sääntely on selkeää rajat ylittävässä tilanteessa ja on tärkeää, että sääntelyssä huomioidaan, että ratkaisujen on perustuttava lapsen etuun.

3. Esityksessä ehdotetaan säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta ja lapsen palvelutarpeen arvioinnista (26 §). Onko ehdotettu sääntely selkeä?

Tämä sääntely selkeyttää nykyistä tilannetta lastensuojelutarpeen selvityksen ja palvelutarpeen arvion välillä. Lainsäädännöllä on kuitenkin edelleen varmistettava, että lastensuojelutarve ei jää

selvittämättä. Oleellista on, että säätelyyn on sisällytetty se, että lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarve ja että palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvitetään lastensuojelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarve, ellei asia ole selvästi luonteeltaan sellainen, ettei lastensuojelun tukitoimia tarvita. On hyvä, että lapsen palvelutarpeen arvioinnista laadittavaan yhteenvedoon on merkittävää syyt, joiden vuoksi asian on arvioitu olevan selvästi luonteeltaan sellainen, ettei lastensuojelun tukitoimia tarvita.

4. Esityksessä ehdotetaan säädettävän tehostetusta avohuollon tukitoimesta (37 b §). Mikä on näkemyksenne säätelyn selkeydestä suhteessa muihin lastensuojelun avohuollon palveluihin?

Tehostetun avohuollon tukitoimen säätely on nyt selkeämpää kuin edellisessä lakiehdotuksessa. Myös moniammatillinen yhteistyö on tuotu säätelyssä esiin. 37 b §:n säännöksen perusteluissa todetaan, että päätös tehostetusta avohuollon tukitoimesta voidaan tehdä pidemmälle kuin kahden kuukauden jaksolle, mutta sen toteutumista tulee arvioida kahden kuukauden välein. Tiukkaan määritetty aikaraja saattaa estää yksilöllistä tukea lapsen tarvitsemalla tavalla. Emme kannata erillistä aikarajaa, vaan tarve tulee arvioida tapauskohtaisesti ja tästä arviosta vastaa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

5. Onko esityksessä ehdotettu 49 a §:n 2 momentin c-kohdan päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroitua palvelu ja sitä koskeva päätöksenteko (49 b §) säätelyltään selkeä ja toteutettavissa käytännössä?

Säätely avaa vaativan sijaishuollon sisällön ja vastaa tarvetta, mutta on arviomme mukaan haastavaa toteuttaa ja vaatii aivan uudenlaista perus- ja erityistason moniammatillista työskentelyä sekä henkilöstön täydennyskoulutuksesta ja työnohjauksesta huolehtimista. Erityisesti vaativan sijaishuollon toteuttaminen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroituna palveluna ja lasten- ja nuorisopsykiatrian sekä sijaishuollon integroituna palveluna tulevat vaatimaan paljon valmistelevaa työtä. Tässäkin säätelyn kohdassa olisi tärkeää kirjata tarve moniammatillisen työn mallin luomisesta ja yhteistyöstä perus- ja erityispalvelujen välillä.

6. Esityksessä ehdotetaan erityisen huolenpidon palvelun tuottamisen keskittämistä julkisen sektorin toimijoille (60 d §). Muutokseen esitetään pitkää siirtymäaika vuoteen 2026 asti. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

On hyvä, että säädellään missä laitoksissa erityisen huolenpidon jakso voidaan järjestää ja mitä osaamista tämä vaatii henkilökunnalta ja mitä tarkoittaa tilojen osalta. Tämä säätely korostaa sitä miten merkittävästä ja lapsen oikeuksien rajaamisen kannalta vaativasta toimenpiteestä on kyse. Siirtymäajan puitteissa on varmistettava tarpeen mukainen erityisen huolenpidon paikkojen määrä ja säätelyn mukainen laatu julkisen sektorin järjestämänä. Ehdottoman tärkeitä on huomioida riittävän pitkä siirtymäaika, jotta julkinen sektori pystyy varautumaan riittävällä tavalla erityisen huolenpidon jaksojen paikkojen järjestämiseen ja riittävyteen.

7. Esityksessä ehdotetaan vähimmäishenkilöstömitoituksia vaativan sijaishuollon ja erityisen huolenpidon palveluihin (59 a §). Mitoitukset porrastetaan vuosille 2022–2026, täysimääräisinä mitoitukset tulisivat voimaan vuonna 2026. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

On tärkeää, että vähimmäishenkilöstömitoituksista säädellään. Tämä säätely korostaa sitä miten merkittävästä ja lapsen oikeuksien rajaamisen kannalta vaativasta toimenpiteestä on kyse.

8. Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä kiinnipitämisestä lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi (68 a §). Onko sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

On tärkeää, että sääntely pohjaa ehdotuksen säännöksiin 68§ ja 69§. Ensisijaista on luoda lapsen luottamuksellinen ja vuorovaikutuksellinen suhde mikä turvaa lapsen arkea ja sitouttaa lasta hoivaan. 68§ mukainen sääntely on mahdollista, koska myös kiinnipitojen seuranta tehostetaan.

9. Esityksessä ehdotetaan muutettavan luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamista koskevaa nykyistä säännöstä (69 a §) siten, että siinä säädetty kiinniottaminen mahdollistaa poliisille toimivallan lapsen kiinniottamiseksi virka-apuna. Poliisin virka-avun antamisesta säädetään tarkemmin uudessa 69 b §:ssä. Onko ehdotettujen 69 a § ja 69 b § sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Sääntely on selkeä ja tarpeellinen.

10. Esitys sisältää muutoksia työryhmän ehdotuksiin päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson aikana tehtävistä rajoitustoimenpiteistä ja yhteydenpidon erityisestä rajoittamisesta (71 § ja 72 §). Millaisia vaikutuksia ehdotetuilla muutoksilla näette olevan lapsen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseen?

On hyvä, että voidaan rajoittaa lapsen oikeutta pitää yhteyttä laitoksen ulkopuolella oleviin henkilöihin, joiden henkilöllisyyttä ei kyetä yksilöimään. Sääntely henkilötarkastuksesta ja henkilökatsastuksesta sääntelyn mukaisissa tilanteissa on perusteltua. Erityiset rajoitukset ovat lapsen perusoikeuksiin vaikuttavia toimenpiteitä ja on oleellista, että niistä säädellään, että ne on lopetettava heti, kun niiden käyttö ei enää ole välttämätöntä tai niitä on muutettava lieventämällä niitä lapsen edun mukaisesti. Kehon ulkoisen tarkastuksen tulisi voida suorittaa myös sosiaalihuollon ammattihenkilö.

11. Vapaamuotoiset huomiot edellä mainittuihin säännöksiin:

Lakimuutosten soveltamisessa on myös systemaattisesti kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen kielellisten oikeuksien toteutumiseen.

Stoor Torbjörn
Sosiaalialan osaamiskeskukset